

บทที่ 7

แนวโน้มของระบบสื่อมวลชนลาว

ในส่วนของภาคการศึกษาระบบสื่อมวลชนลาวในอนาคต
แน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า
ทันสมัยขึ้น เป็นเหตุให้สื่อมวลชนต้องปรับตัวขนานใหญ่ทั้งรูปแบบและโครงสร้างการผลิต
การคาดการณ์ดังกล่าวจะอยู่บนพื้นฐานของการที่ได้ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ใน
ปัจจุบัน และปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอันจะส่งผลกระทบต่อสื่อมวลชน เพื่อ
ให้สามารถมองอนาคตได้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการอาศัยลักษณะการเติบโตของ
อุตสาหกรรมสื่อมวลชนในต่างประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบการเมืองและเศรษฐกิจที่
แตกต่างกับประเทศลาวสำหรับเป็นกรอบ เพื่อดูว่าแนวโน้มสื่อมวลชนจะเติบโต
อย่างไร

จากการศึกษาของ เลินเนอร์ จึงสรุปได้ว่าวิวัฒนาการของสังคมในการ
ดำเนินการของกิจกรรมของสังคมประกอบด้วยขั้นตอนที่ต่อเนื่องด้วยกัน 3 ขั้นตอน
กล่าวคือชุมชนเมืองซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องมีก่อนอื่น เพราะชุมชนเมืองจะพัฒนาทักษะ
ที่มีความสลับซับซ้อนและเป็นแหล่งทรัพยากรซึ่งจะนำไปสู่ลักษณะของเศรษฐกิจเชิง
อุตสาหกรรมสมัยใหม่ เมื่อมีชุมชนเมืองผลที่จะตามมาก็คือ การพัฒนาอีกสองขั้นตอน
ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาสื่อมวลชน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มีลักษณะของ
ความสัมพันธ์ลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การศึกษาจะช่วยพัฒนาสื่อมวลชนและ
สื่อมวลชนจะช่วยส่งเสริมขยายการศึกษา เลินเนอร์ได้อ้างถึงประวัติศาสตร์ที่ผ่าน
มาว่าในขั้นที่สองนี้การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่สังคมสมัย
ใหม่ ในขั้นที่สามเมื่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางอุตสาหกรรมอยู่ใน
ขั้นก้าวหน้า สังคมเริ่มจะมีสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งใน
สภาวะเช่นนี้ก็เท่ากับช่วยเร่งขยายการศึกษา ซึ่งผลของความสัมพันธ์ได้ตอบซึ่งกัน
และกันนี้เองก็จะทำให้เกิดสถาบันที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การตัดสินใจปัญหาซึ่งได้แก่สถาบันทางการเมืองโดยระบอบการออกเสียงเลือกตั้งผู้
บริหาร และการกำหนดนโยบายด้วยการฟังความคิดเห็นจากประชาชน (Daniel

Lerner 1954 : 52-65 อ้างถึงใน ศิริชัย ศิริกายะ 2525 : 10)

ภาวะการณ์เช่นนี้เอื้อต่อการขยายตัวของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งเปิดโอกาสให้ธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจทางด้านสื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้อย่างเสรี โดยมีผลกำไรที่สูงสุดเป็นเป้าหมายในการดำเนินการ ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องอยู่ในขอบข่ายของกรอบ และกฎระเบียบที่รัฐบาลกำหนดตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ การแข่งขันได้ผลักดันให้ธุรกิจทางด้านสื่อมวลชนจำเป็นต้องขยายตัวจากเดิมที่มีลักษณะเป็นธุรกิจแบบครอบครัว ก็ขยายมาสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก มีระบบการบริหารสมัยใหม่ มีระบบการส่งเสริมการตลาด และการจัดจำหน่ายอย่างกว้างขวาง มีกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในสังคม

การเติบโตและทิศทางของระบบสื่อมวลชนในสังคมลาวมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือไปจากบริบททางสังคมด้านอื่น ๆ อาทิ รูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชน เทคโนโลยี เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านี้ย่อมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือที่เราเรียกว่า พัฒนาการของระบบสื่อมวลชนด้วย ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

กระบวนการผลิตสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปเพลง หนังสือและภาพยนตร์ ซึ่งถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นการนำเอาข่าวสารข้อมูลและวัฒนธรรมมาแปรรูปเป็นสื่อต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ในลักษณะที่เป็นสินค้า ในระยะแรกการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเหล่านี้อยู่เพียงแค่ระดับส่วนบุคคลเท่านั้น ต่อมาเริ่มมีการขยายตัว มีการจัดจำหน่ายจนกลายเป็นการค้าที่มุ่งหวังกำไร ทั้งนี้ที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับสื่อมากขึ้น การผลิตจึงได้กลายเป็นอุตสาหกรรมในที่สุด ขณะเดียวกัน การรับสื่อหรือการบริโภคสื่อก็ขยายกว้างขวางขึ้นและมีส่วนทำลายลักษณะการรับแบบเฉพาะบุคคลลงไป ดังนั้นกระบวนการผลิตแบบหลากหลาย จึงกลายมาเป็นการผลิตแบบกระจุกตัว สามารถมาจากการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม และความกดดันจากตลาดอื่นเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่าย ในขณะที่สื่อมีรายได้น้อยลง รวมถึงความต้องการของผู้บริโภคเองก็ได้เปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างการกระจุกตัวของสื่อมวลชนในปัจจุบัน

จึงเป็นขั้นตอนการพัฒนาที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและความกดดันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นสำคัญ

การปรับโครงสร้างการผลิตของสื่อแต่ละประเภท ทั้งหนังสือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์นั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของสื่อแต่ละแขนง อาทิ การแข่งขันระหว่างสื่อ รายได้ การศึกษา และความต้องการของประชาชน ตลอดจนเทคโนโลยีก้าวหน้า และที่สำคัญงบประมาณของสื่อที่ได้จากรัฐและส่วนหนึ่งจากการโฆษณา ล้วนแต่เป็นสิ่งที่บีบบังคับให้สื่อต้องหากกลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจในตลาดที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน และมีทุนเป็นตัวกำหนดทิศทางสื่อ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มระบบสื่อมวลชน

สื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสื่อใดก็แล้วแต่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น ลักษณะสื่อซึ่งเป็นระบบย่อยในสังคมจะเป็นเช่นไร จะทำหน้าที่ของสื่อได้ดีเพียงไร ได้รับความนิยมนมากแค่ไหน ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างใหญ่คือสภาพสังคม ดังนั้น การปรับตัวของระบบสื่อมวลชนในบุคสารสนเทศ จะขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ

1. ด้านสังคม

แนวโน้มของสังคมในอนาคตต่อจากนี้ไป 5-20 ปี จะเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่ประกอบด้วยคนที่มีรายได้ และการศึกษาสูงขึ้น เป็นผลให้กลุ่มเป้าหมายของสื่อมวลชนโดยเฉพาะของหนังสือพิมพ์วันนี้แตกต่างไปจากปัจจุบัน ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานนี้คือ

ใน 10 กว่าปีแห่งการเปลี่ยนแปลงใหม่ เศรษฐกิจของลาวเริ่มมีการขยายตัวด้วยความหนักแน่น ยอดผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น 4.9 % ประมาณ 51.3 % ของ GDP เฉพาะการผลิตกาแฟเป็นสินค้าส่งออกในปี ค.ศ.1995 เพิ่มขึ้น 70 % เมื่อเทียบกับปี 1990

ด้านอุตสาหกรรมในปี 1990 ยอดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีประมาณ 14.4 % ถึงปี 1995 เพิ่มขึ้นเป็น 18.8 % และถึง ค.ศ.1997 เพิ่มขึ้นเป็น 21.21 % ของยอดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)

ด้านการค้าธนาคารและการร่วมมือกับต่างประเทศ ในปี ค.ศ.1986 มี

ร้านค้าขายปลีกเพียง 9,407 ห้างหน่วย ถึงปี ค.ศ.1996 เพิ่มขึ้นเป็น 22,600 ห้างหน่วย บริษัทขายออก-ขาเข้าปี ค.ศ.1986 มีเพียง 27 ห้างหน่วย ถึงปี 1996 มีถึง 185 ห้างหน่วย ในจำนวนนั้นเป็นของรัฐเพียง 16 ห้างหน่วย เหลือนั้นเป็นของ เอกชนและวิสาหกิจประสมระหว่างต่างประเทศและภายในประเทศ ต่างประเทศ ลงทุนฝ่ายเดียวมี 39 ห้างหน่วย ยอดมูลค่าสินค้าขายปลีกเพิ่มขึ้น 7.5 % ต่อปี (1990-1995) ความสามารถซื้อของประชาชนเพิ่มขึ้นเพิ่ม 5.3 %

ปัจจุบันลาวได้เซ็นสัญญากับ 12 ประเทศ และมีการหว่านการค้ากับ 30 กว่าประเทศ เฉพาะงบประมาณปีนี้ (1996) พวกเราสามารถดึงดูดทุนช่วยเหลือ และกู้ยืมจากต่างประเทศได้ถึง 230 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อปฏิบัติ 267 โครงการ ที่ได้อนุมัติแล้วและโครงการลงทุนของต่างประเทศ 58 โครงการ รวมมูลค่า 500 กว่าล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ซึ่งทั้งหมดนั้นหมายถึงรายได้ของประชาชนจะสูงขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวของกำลังซื้อ (รายงานการเมืองของการประชุมสมัชชาครั้งที่ 6 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว)

โครงสร้างสังคมของลาวจะเปลี่ยนแปลงไปดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างทางสังคมกำลังจะเปลี่ยนจากเกษตรตามแบบธรรมชาติ มาเป็นการเกษตรที่มีการพัฒนารอบด้านมีพื้นฐานด้านวัตถุ เทคนิคและเครื่องมือการผลิตที่ทันสมัยกว่าเดิมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐานคือ จำนวนชาวนาลดลง ทำให้ส่วนกลางคือประชากรเมืองเพิ่มขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงส่วนหัวคือ ส่วนของเมืองที่ไปมีความสัมพันธ์กันในระหว่างประเทศ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ จะสร้างแรงผลักดันให้รัฐบาลสร้างระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานมารองรับ ในระยะเวลา 20 ปี ผู้รับสารสื่อมวลชนจะมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากมวลชนที่อยู่ในชนบท จะเปลี่ยนมาเป็นคนที่อยู่ในเมืองเพิ่มมากขึ้น

2. เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร ในปี ค.ศ.2020 ประเทศลาวจะมีประชากรทั้งหมด 8.2 ล้านคน โดย 50.1 % ของจำนวนประชากรจะมีช่วงอายุ 15-60 ปี คืออยู่ในวัยทำงาน ซึ่งจะมีความหนาแน่นอยู่ที่ช่วงอายุ 15-40 ปี และในอีก 15 ปีถัดไป ความหนาแน่นจะไปอยู่ที่อายุประมาณ 35-40 ซึ่งก็คือกลุ่มผู้รับสารสื่อมวลชน

เมื่อเทียบสัดส่วนของคนที่อยู่ในวัยทำงานกับคนที่ไม่ได้อยู่ในวัยทำงานจะเท่ากับ 59 ต่อ 41 % ซึ่งจะสามารถอธิบายว่าจะเกิดการขยายตัวของกำลังซื้อกลุ่มที่มีความสามารถในการซื้อคือกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงานเป็นกลุ่มใหญ่

3. การศึกษาของคนลาวจะสูงขึ้น เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาของลาว มีเอกชนเข้ามาดำเนินการมากขึ้น เป็นกำลังช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขึ้น ตลอดจนคุณภาพทางการศึกษาจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับในปี ค.ศ.1983 คนที่เข้าเรียนประถมประมาณ 480,535 คน มัธยมประมาณ 80,176 คน มหาวิทยาลัย 1,510 คน และปี ค.ศ.1997 มีคนที่เข้าเรียนประถม 786,300 คน มัธยมต้น 133,900 คน มัธยมปลาย 46,500 คน และมหาวิทยาลัย 4,800 คน ภายในปี ค.ศ.2020 ระดับมัธยมจะเพิ่มขึ้นประมาณ 50-60 % และในระดับมหาวิทยาลัยจะเพิ่มมาเป็นกว่า 30 % ดังนั้นผู้อ่านในปี ค.ศ.2020 จะเป็นพวกที่อยู่ในเมืองที่มีกำลังซื้อ (ข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์สถิติแห่งชาติ ปี 1997)

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปคนลาวปรับเป็นคนชั้นกลางมากขึ้น มีความหลากหลายมากขึ้น และมีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศมากขึ้น สื่อมวลชนก็จำเป็นต้องปรับตัวปรับเนื้อหาเพื่อมาสนองตอบต่อความต้องการของผู้รับสารได้อย่างสอดคล้องมากขึ้น

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจโลกได้ก้าวเข้าสู่ภาวะการแข่งขันอย่างชัดเจนเมื่อยุคของสงครามเย็นได้สิ้นสุดลง และเมื่อค่อย ๆ ก้าวสู่ทศวรรษที่ 21 การปฏิวัติด้านเทคโนโลยีข่าวสาร ได้ช่วยกระตุ้นให้กระบวนการโลกาภิวัตน์สร้างความสัมพันธ์เพื่อนต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ในอนาคต นโยบายการเปิดกว้างทางการค้าและการปฏิรูปเศรษฐกิจเสรีของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จะดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งกว่าที่ปรากฏในช่วงระยะ 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งจะเป็นผลให้เศรษฐกิจโลกขยายตัวมากยิ่งขึ้น การขยายตัวของเศรษฐกิจและการค้าโลกดังกล่าวนี้ ย่อมหมายถึงโอกาสใหม่ ๆ

สำหรับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศลาวด้วย

การเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องทางเศรษฐกิจของประเทศลาว ได้มีผลกระทบและผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ตลอดจนเกิดการขยายตัวของระบบสื่อสารมวลชนอย่างมาก จากนโยบายทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ได้เปิดประเทศดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศลาว ทำให้ประเทศลาวในช่วงที่ผ่านมาเป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจครั้งสำคัญ มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง จากเมื่อปี ค.ศ. 1986-1990 ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) เพิ่มขึ้น 4.8 % แต่ปี ค.ศ. 1991-1995 ได้เพิ่มเป็น 6.4 % ต่อปี การขยายตัวของเศรษฐกิจนั้นหมายถึงข่าวสารที่จะตอบสนองประชาชนจะต้องมากขึ้น

สำหรับทิศทางการเติบโตของเศรษฐกิจลาวในอนาคตนั้น มติของการประชุมพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ 6 ได้วางคาถาหมายสู่ชนสำหรับถึงปี ค.ศ. 2020 นั้นพยายามทำให้ประเทศชาติหลุดพ้นออกจากสภาวะด้อยพัฒนา ทำให้โฉมหน้าของประเทศชาติมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ถ้าเทียบในสภาพปัจจุบันทำให้พื้นฐานการเกษตรและอุตสาหกรรมมีการขยายตัวในบางด้านก็ทันสมัยเพื่อให้กลายเป็นพื้นฐานอันหนักแน่นแก่เศรษฐกิจแห่งชาติ พยายามทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงอันจะพาไปถึงสามารถหยุดกิจการทำมาหากินแบบธรรมชาติ แก้อาชีพความอดอยากอย่างขาดตัว ทำให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ซึ่งนอกจากรับประกันการดำรงชีพเป็นปกติแล้วยังให้มีส่วนสะสมไว้ด้วย

จุดหมายสู่ชนสำหรับปี ค.ศ. 1996-2000 จะทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระดับประมาณ 8-8.5 % รายได้ต่อหัวคนให้ได้ 500 ดอลลาร์/คน/ปี

นอกจากนั้นภายใต้สภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงระหว่างประเทศ อันเป็นผลจากการลดกฎเกณฑ์และอุปสรรคทางการค้า และการลงทุน ตลอดจนการขยายตัวของการค้าเสรี และการขยายตัวของกรรวมกลุ่ม ทำให้ประเทศลาวต้องเปิดกว้างในแง่การด้านการลงทุน การเงิน การติดต่อกับต่างประเทศ ผลที่ตามมาคือ สื่อมวลชนต้องสามารถให้ข่าวสารได้ครอบคลุมมากขึ้น เพราะการแข่งขันในอนาคตไม่จำกัดอยู่เฉพาะคู่แข่งในประเทศเท่านั้น

3. ปัจจัยทางการเมือง

ตั้งแต่ยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลง การแข่งขันทางการเมืองการทหารได้กลายเป็นเรื่องที่ล้ำสมัย ในประเทศลาวรัฐบาลสมัยก่อนที่เคยมีอำนาจจากการผูกขาดข้อมูลข่าวสาร แต่ภายใต้โลกที่ถูกกระแสเจาะออกมาทั้งหมด ข้อมูลข่าวสารคือพลังอำนาจที่สำคัญ อำนาจในการควบคุมความลับของรัฐจะลดลง ซึ่งเท่ากับว่าทำให้อำนาจของรัฐบาลในการควบคุมลือลดลง

โครงสร้างทางการเมืองเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง คนหัวใหม่ นักวิชาการ นักธุรกิจ กลุ่มผลประโยชน์เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ระบบสารสนเทศจะเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือการสู้รบเพื่อป้องกันประเทศ ในอนาคตการเมืองจะเปิดกว้างที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจแบบตลาดทุนนิยม

อำนาจต่อรองของรัฐจะลดน้อยลงไป เนื่องจากมีทุนน้อยกว่ากลุ่มสื่อที่มีทุนต่างชาติ ทุนภายในเกือบหมดอยู่ จะเห็นได้จากรัฐต้องให้เอกชนเข้าช่วยปรับปรุงสถานีวิหุต่าง ๆ ที่รัฐเป็นเจ้าของ เนื่องจากรัฐไม่สามารถมาแข่งกับทุนและเทคโนโลยีของเอกชนได้

นักการเมืองกลุ่มใหม่อันจะเป็นกลุ่มนักเรียนรู้ ปัญญาชนรุ่นใหม่ กลุ่มผลประโยชน์ และนักวิชาการ จะนำระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้ามาปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองให้เป็นระบบมากขึ้น

บทบาทของลาวต่อสังคมโลกประกอบด้วยลักษณะของโลกไร้พรมแดนเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยในระบบการเมืองของลาว และกระบวนการศึกษาที่ผลักดันให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลาง จะช่วยให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของลาวพัฒนาไปได้ และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเมื่อระบบการเมืองลาวสามารถผูกสัมพันธ์กับกลุ่มประชาคมโลกได้

4. ปัจจัยทางเทคโนโลยี

โลกปัจจุบัน เป็นโลกที่เรียกว่า "โลกาภิวัตน์" ซึ่งมีความหมายว่าเป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ระบบเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนจากยุคอุตสาหกรรมมาเป็นยุคสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิต และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ต่าง

ฉกฉวยผลประโยชน์ในทางการค้าและ เศรษฐกิจด้วยการสร้างความได้เปรียบให้แก่ฝ่ายตนในเรื่องของข้อมูลข่าวสารขึ้นมา โดยอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม

พัฒนาการของเทคโนโลยีเริ่มมาตั้งแต่เครื่องพิมพ์ได้ผลิตขึ้น หลังจากนั้นวิทยุก็เข้ามามีบทบาทเป็นสื่อสำคัญที่ใช้ในการส่งข้อมูลและเผยแพร่ความคิดเห็นและมาสู่ยุคของโทรทัศน์ซึ่งได้กลายมาเป็นผลผลิตแห่งการปฏิรูปครั้งยิ่งใหญ่ของการสื่อสาร

หลังจากนั้นในช่วงหลังจากปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา เราก็ได้มีเครื่องคอมพิวเตอร์เกิดขึ้น จนมาถึงช่วงนี้ก็กลายเป็นยุคทองของคอมพิวเตอร์ประเภทพีซี ซึ่งล้มล้างคอมพิวเตอร์รุ่นเก่าแบบ Main Frame ที่มีขนาดใหญ่

ช่วงต่าง ๆ ที่ผ่านมามีทำให้สามารถกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมของมนุษยชาติ ถูกกำหนดด้วยเทคโนโลยีและกำลังจะถูกกำหนดต่อไปด้วยเทคโนโลยีที่เรียกว่า มัลติมีเดีย หรือ "สรรพลสื่อ"

ในยุคที่สังคมแปรเปลี่ยนไปเป็นยุคสิ้นลูกที่สาม ฤกษ์แจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอันหนึ่งก็คือ การพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสาร ดังนั้นเทคโนโลยีจึงมีผลในการปฏิรูปชีวิตของมนุษย์ทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นระดับย่อยของครอบครัว ระดับสังคม ระดับประเทศ และกว้างไกลในระดับโลก

จากโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ที่ได้ รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมาสนองความต้องการของมนุษย์ ในชีวิตธุรกิจทุกวันนี้จะต้องมีความเคยชินกับเครื่องมือทางเทคโนโลยีหรือคำศัพท์ทางเทคโนโลยีอย่าง เช่น ซีดีรอม อีเมล อินเทอร์เน็ต เทเลคอนเฟอเรนซ์ วิดีโอออนดีมานด์ ทางด่วนข้อมูล ระบบอินเทอร์เน็ตออฟ ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นความต้องการจำเป็นในยุคข่าวสารข้อมูลนี้

เทคโนโลยีเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างของข่าวสาร ทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง และเอื้อให้ระบบข้อมูลข่าวสารพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง

การพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้เกิดระบบสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น มัลติมีเดีย ก็เป็นตัวเร่งให้สื่อเก่าอย่างหนังสือพิมพ์จะต้องมีการปรับตัว โดยจะต้องมีระบบฐานข้อมูลที่ดีซึ่งสามารถค้นหาข่าวภูมิหลังที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการเสนอข่าวให้ผู้อ่าน

ได้รับรู้ทั้งในมิติลึกและกว้าง

เทคโนโลยีออนไลน์ อันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตกแต่งโฉมหน้า หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ในยุคสังคมนิยมไทยอย่างทุกวันนี้ จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่ง

แนวโน้มของระบบสื่อมวลชนลาว

จากความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่โครงสร้างสังคม โดยที่สังคมลาวกำลัง เปลี่ยนแปลงไปไปมีคนชนชั้นกลางมากขึ้น มีความหลากหลายมากขึ้น มีรายได้ และความรู้สูงขึ้น รวมถึงระบบเศรษฐกิจที่กำลังจะเจริญก้าวหน้ามีการขยายตัว มากขึ้น และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งหมดนี้ทำให้คนต้องการรับข่าวสารที่มากขึ้นกว่าเดิม มีความลึกและความกว้าง มากขึ้น

ในสภาพที่สื่อมวลชนต้องการให้มีข้อมูลข่าวสารมากขึ้นกว่าเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ รวมถึงสื่อใหม่ ๆ ที่เริ่มเกิดขึ้นแล้วในขณะนี้ ไม่ว่าจะ เป็นข่าวสารผ่านดาวเทียม ทรานซันด์รอนไลน์ข้อมูล ฯลฯ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะสนอง ความต้องการข่าวสารให้กับประชาชนได้มากขึ้นและบางด้านก็ต้องการความรวดเร็ว ขึ้น เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนจำเป็นต้องปรับตัวเองอย่างสอดคล้องเหมาะสม ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และตัวองค์กรสื่อมวลชนที่จะต้องมีการปฏิรูปในการบริหาร งาน เพื่อให้สามารถอยู่รอดต่อไปได้ และครองความเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความ สนใจสื่อมวลชนจึงมีแนวโน้มที่จะ เปลี่ยนไปในแนวทางดังต่อไปนี้

1. แนวโน้มทางด้านเนื้อหาและรูปแบบสื่อมวลชน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมที่สำคัญ คือ ประชาชนมีการศึกษา สูงขึ้น ทำให้สื่อมวลชนจะต้องมีการปรับเนื้อหาให้มีความหลากหลายมากขึ้น ไม่ เพียงแต่เป็นการเสนอข่าวอย่างผิวเผิน การวิเคราะห์หรือโดยเฉพาะการรายงาน ข่าวเจาะลึก เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากต่อสื่อมวลชนในอนาคต

ทิศทางของเนื้อหาสื่อมวลชนที่จะเกิดขึ้น คือ การเป็นสื่อมวลชนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยแวดล้อม โดยจะต้องเสนอข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การค้า การเงิน และที่สำคัญคือ ในระบบสังคมเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สื่อมวลชนต้องเพิ่มข่าวสารด้านต่างประเทศ ทุกวันนี้สื่อมวลชนประกอบด้วย

ข่าวต่างประเทศประมาณ 5-10 % เท่านั้น แต่ในอนาคต องค์ประกอบของข่าวต่างประเทสในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ จะเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 50 %

นอกจากนั้น สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ในอนาคตจะลดความเป็นมวลชน (Mass) ลง เพราะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นมวลชนวันนี้จะมีระดับการศึกษาสูงขึ้น สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนแปลงไป กลุ่มเป้าหมายของมวลชนเดิมกำลังจะลดลงไป เพราะฉะนั้น หนังสือพิมพ์ที่จะตอบสนองกลุ่มเป้าหมายเดิมนี้อาจต้องพัฒนาเนื้อหาให้มีคุณภาพสูงขึ้น หรืออีกทางหนึ่งคือ การผลิตหนังสือพิมพ์อีกฉบับเพื่อมารองรับกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป

ที่สำคัญในตัวหนังสือพิมพ์จะเกิดสื่อใหม่ในลักษณะ เป็นหนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่ม เพราะว่าในอนาคตคนในสังคมจะมีความหลากหลายมาก เนื่องจากการศึกษาสูงขึ้น คนระดับชั้นเดียวกันก็ยิ่งแบ่งไว้ซึ่งความต้องการที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้น หนังสือพิมพ์จะต้องปรับให้มีกลุ่มเป้าหมายเจาะเฉพาะมากขึ้น เช่น หนังสือกีฬา หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจ เป็นต้น หนังสือพิมพ์ที่ยังคงเน้นในข่าวทั่ว ๆ ไป จะกลายเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอัตราการเติบโตเพียงเล็กน้อยตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น

2. แนวโน้มทางด้านบุคลากร

การขยายตัวอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้ระบบสื่อมวลชนจะต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งระบบการศึกษาลาวของรัฐบาลและเอกชนไม่สามารถผลิตบุคลากรด้านนี้ได้ทันกับความต้องการ หรืออาจจะผลิตมาไม่ตรงกับความต้องการของตลาดวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ฉะนั้น การแก้ปัญหาที่จะต้องเกิดขึ้นก็คือ การที่องค์กรสื่อมวลชนจัดฝึกอบรมบุคลากรภายในองค์กรเอง หรือการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการผลิตบุคลากรเพื่อให้สามารถออกมารับการขยายตัวดังกล่าว หรือท้ายที่สุด ถ้ามีการขยายตัวภายในองค์กรสื่อมวลชนนั้นมาก มีประสบการณ์และเงินทุนมากพอ ก็อาจจะเปิดสถาบันฝึกอบรมวิชาชีพด้านนี้เองโดยตรง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรหรือปัญหาการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร เพราะนอกจากจะขาดแคลนแล้ว ยังมีปัญหาบุคลากรขาดคุณภาพด้วย ในหลายปีที่ผ่านมามีลาวเคยส่งคนไปเรียนวิชาชีพด้านนี้อยู่ในสหภาพโซเวียตและประเทศสังคมนิยมต่าง ๆ แต่จำนวนไม่มาก และปัจจุบันประเทศตะวันตกจำนวนหนึ่งได้ให้ทุนไปเรียน แต่คนไปเรียนวิชานี้มักมีน้อยเต็มที่

ส่วนใหญ่จะเป็นการไปทัศนศึกษาหรือฝึกงานระยะสั้นเท่านั้น

3. แนวโน้มทางด้านเทคโนโลยี

ทุกวันนี้สื่อมวลชนลาวไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ได้นำเอาเทคโนโลยีของดาวเทียม ระบบคอมพิวเตอร์ และระบบฐานข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์มาใช้แล้ว ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้กับในอนาคตที่ทำให้สื่อมวลชนทั้งระบบทำงานอย่างรวบรัดกระชับ และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

แนวโน้มในอนาคตจะเกิดสิ่งที่เรียกว่า Electronic Press ซึ่งจะทำให้สมาชิกได้รับข่าวสารโดยตรงจากสำนักข่าว และเมื่อต้องการข่าวประเทศไหนก็สามารถเรียกออกมาดูได้โดยตรงจากสำนักข่าว โดยไม่ต้องผ่านหนังสือพิมพ์

การเสนอรายงานข่าวของสื่อมวลชนจะสามารถรายงานข่าวได้รวดเร็ว การจัดฐานข้อมูลที่เป็นระบบมากขึ้น เพื่อนำไปใช้เสริมข้อมูลข่าวหรือการวิเคราะห์ข่าว การตรวจสอบความถูกต้อง การจัดทำหน้า ระบบฝ่ายโฆษณา การจัดการทางธุรการ การตกแต่งต้นฉบับ การจัดทำหน้าหนังสือพิมพ์ ในหน้าจอโทรทัศน์จะมีความสวยงามซึ่งจะเป็นการเร้าใจให้ประชาชนมาชม ฟัง และดูโทรทัศน์มากกว่าเดิม

ในด้านงานบรรณาธิการข่าวก็จะมีเปลี่ยนแปลงไป นักข่าวจะต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถพกติดตัวไปได้ทุกหนทุกแห่ง สามารถที่จะรายงานข่าวกลับมายังสำนักงานได้ทันทีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น กระบวนการผลิตระบบภาพข่าว หนังสือพิมพ์ จะหันไปใช้สิ่งที่เรียกว่า Computerized Photo Composition และมีการนำเอาระบบมัลติมีเดีย (การใช้สื่อหลาย ๆ ชนิด เช่น สไลด์ รูปภาพ วิดีโอ มาผสมผสานกัน) มาใช้ในการนำเสนอ

การจัดจำหน่ายและการวางตลาดจะทำได้อย่างรวดเร็ว หนังสือพิมพ์สามารถวางตลาดได้พร้อมกันทั่วประเทศ โดยที่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการที่ยุ่งยากและใช้เวลา เพราะจะมีศูนย์ผลิตในต่างจังหวัด โดยนำดาวเทียมเข้ามาช่วย

4. แนวโน้มทางด้านผู้รับสารสื่อมวลชน

ในส่วนของผู้รับสารสื่อมวลชนประเภทธุรกิจและการเมืองมีแนวโน้มดีขึ้น เพราะผู้รับสารจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากคนสนใจทางด้านธุรกิจมากขึ้น และจะเข้าไปสู่ในระดับท้องถิ่นมากขึ้น

แนวโน้มใน 10 ปีข้างหน้า กลุ่มรับสารสื่อมวลชนจะหนาแน่นอยู่ที่กลุ่ม

คนอายุประมาณ 30-40 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงานและมีกำลังการผลิตในภาคเศรษฐกิจ และเป็นผู้ที่มีกำลังซื้อ ตลอดจนลูกค้าเป้าหมายจะมีการเปลี่ยนแปลง มวลชนจะเข้ามาอยู่ในเมืองมากขึ้น และผู้รับสารสื่อมวลชนจะมีความรู้มากขึ้นจะเกิดทางเลือกในการบริโภคสื่อจะมากขึ้น

สรุปแล้วแนวโน้มของระบบสื่อมวลชนว่าในอนาคตจะมีการขยายตัวโดยนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ จะมีการออกหนังสือพิมพ์ใหม่ ๆ และปรับปรุงสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ธุรกิจ การศึกษา การเมืองและความบันเทิงต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับความต้องการและการขยายตัวของกลุ่มผู้รับสารสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ โดยมีการปรับปรุงสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในจังหวัดใหญ่ ๆ ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ เมืองปากซัน แขวงสะหวันนะเขต เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก และเมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นจุดที่มีประชากรที่อาศัยอยู่หนาแน่นกว่าเมืองอื่น ๆ ของลาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย